

ไซนัสอักเสบ...รักษาได้ (1)

รศ. นพ. ปารยะ อาศนะเสน
สาขาวิชาโรคจมูกและโรคภูมิแพ้
ภาควิชาโสต นาสิก ลาริงซ์วิทยา
Faculty of Medicine Siriraj Hospital
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

คำจำกัดความ

โรคไซนัสอักเสบคือ การอักเสบของเยื่อบุโพรงอากาศข้างจมูก หรือที่เราเรียกว่า “ไซนัส” ซึ่งอาจเป็นเพียงหนึ่งไซนัส หรือหลายไซนัส เป็นข้างเดียวหรือสองข้างก็ได้ อาจจะเป็นการอักเสบติดเชื้อหรือการอักเสบชนิดไม่ติดเชื้อก็ได้

ไซนัสคืออะไร และมีหน้าที่อะไร

ไซนัส คือ โพรงอากาศที่อยู่ภายในกระดูกบริเวณรอบๆ หรือใกล้เคียงกับจมูก ซึ่งมีอยู่ 4 กลุ่มใหญ่ๆ ในแต่ละข้าง ไซนัสที่ใหญ่ที่สุดอยู่ภายในกระดูกโหนกแก้ม (maxillary sinus) อีกกลุ่มหนึ่งมีอยู่หลายโพรง มีขนาดเล็ก และอยู่ระหว่างบริเวณโคนจมูก และหัวตาแต่ละข้าง (ethmoidal sinuses) ในกระดูกหน้าผากก็มีไซนัสภายใน (frontal sinus) นอกจากนั้นยังมีไซนัสที่อยู่ใต้ฐานกะโหลกศีรษะ (sphenoidal sinus) ด้วย หน้าที่ของไซนัสนั้นไม่ทราบแน่ชัด แต่เชื่อว่าอาจช่วยทำให้เสียงที่เราเปล่งออกมา กังวานขึ้น, ช่วยทำให้กะโหลกศีรษะเบาขึ้น และช่วยรักษาสมดุลของศีรษะ, ช่วยในการปรับความดันของอากาศภายในโพรงจมูก ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงของความดัน และสร้างสารคัดหลั่งที่ป้องกันการติดเชื้อของโพรงจมูกและไซนัส

ความสำคัญของโรคไซนัสอักเสบ

โรคไซนัสอักเสบเป็นโรคที่พบบ่อยทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ ค่าใช้จ่ายในการรักษาโรคนี้อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง และทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยแย่ลง โรคไซนัสอักเสบนั้นมักไม่ได้รับการวินิจฉัยโรคที่ถูกต้อง เนื่องจากอาการของโรคไซนัสอักเสบมักไม่เฉพาะเจาะจง ทำให้แยกได้ยากจากการติดเชื้อของระบบทางเดินหายใจส่วนบนเช่น จมูกอักเสบหรือหวัด โรคไซนัสอักเสบมีตั้งแต่หายได้เองโดยไม่ต้องรักษา เช่น ไซนัสอักเสบตามหลังหวัดที่เกิดจากเชื้อไวรัสและเป็นไม่มาก ไปจนถึงไซนัสอักเสบที่ต้องรับการรักษาอย่างเร่งด่วน เช่น ไซนัสอักเสบที่มีภาวะแทรกซ้อนที่ตาและสมอง

โรคไชนัสอักเสบเฉียบพลัน ถ้าไม่ได้รับการรักษาที่ถูกต้อง ตั้งแต่ระยะเริ่มแรก อาจเกิด ไชนัสอักเสบเฉียบพลันเป็นๆ หายๆ หรือเกิดไชนัสอักเสบเรื้อรัง หรือมีภาวะแทรกซ้อนตามมาได้ เช่น เยื่อหูชั้นกลางอักเสบ, ริดสีดวงจมูก, ท่อยูสเตเชียน (ที่เชื่อมระหว่างหูชั้นกลางและโพรงหลัง จมูก) ทำงานผิดปกติ, ภาวะแทรกซ้อนทางตา หรือสมอง เช่น ฝีในลูกตาหรือสมอง, เยื่อหุ้มสมอง อักเสบ ถ้าผู้ป่วยไชนัสอักเสบ ได้รับการวินิจฉัย และได้รับการรักษาที่ถูกต้องเหมาะสมในระยะ เริ่มแรก จะช่วยลดอุบัติการณ์ของการกลับเป็นซ้ำหรือ การเป็นเรื้อรัง และลดอุบัติการณ์ของ ภาวะแทรกซ้อนและการดื้อยาของเชื้อแบคทีเรีย รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการรักษาได้

อุบัติการณ์

โรคไชนัสอักเสบเป็นโรคที่พบบ่อยที่สุดโรคหนึ่งที่ทำให้ผู้ป่วยมาพบแพทย์ ประมาณกันว่า ประชากรทั่วไป 1 ใน 8 คน จะเป็นโรคไชนัสอักเสบในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต อุบัติการณ์ของการ เกิดไชนัสอักเสบ มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นในฤดูกาลที่มีคนเป็นไข้หวัดหรือมีการอักเสบติดเชื้อใน ทางเดินหายใจมาก อุบัติการณ์ของไชนัสอักเสบชนิดเฉียบพลันที่เกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรียใน ผู้ใหญ่ที่เกิดตามหลังไข้หวัดพบได้ประมาณร้อยละ 0.5-2 และในเด็กพบได้ประมาณร้อยละ 5-10

สำหรับโรคไชนัสอักเสบเรื้อรังนั้น ในกลุ่มประชากรทั่วไปพบโรคไชนัสอักเสบเรื้อรัง ประมาณร้อยละ 1.2-6

สาเหตุของไชนัสอักเสบ

1. การติดเชื้อของทางเดินหายใจส่วนบน เป็นสาเหตุที่พบบ่อยที่สุดของไชนัสอักเสบชนิดเฉียบพลัน
2. การติดเชื้อของพันธุกรรมแถมบน มักทำให้เป็นไชนัสอักเสบข้างเดียว
3. การว่ายน้ำ – ดำน้ำ โดยเฉพาะขณะมีการติดเชื้อของทางเดินหายใจส่วนบน
4. สิ่งแปลกปลอมในโพรงจมูก มักทำให้เป็นไชนัสอักเสบข้างเดียว โดยเฉพาะในเด็ก
5. การเปลี่ยนแปลงความดันของบรรยากาศภายนอกอย่างรวดเร็ว
6. อุบัติเหตุของกระดูกบริเวณใบหน้า
7. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่นบริเวณที่ ฝุ่น ควัน หรือสิ่งระคายเคืองมาก
8. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิคุ้มกันและภูมิคุ้มกันของร่างกาย เช่นภูมิคุ้มกันบกพร่อง หรือมีภูมิคุ้มกันต่ำ
9. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายเทและการระบายสารคัดหลั่งและอากาศของไซนัส ได้แก่ โรคหรือภาวะใดก็ตามที่ทำให้มีการอุดตันหรือรบกวนการทำงานของรูเปิดของไซนัสเช่น

9.1) มีการบวมของเยื่อจมูกบ่อยๆ หรือเป็นเรื้อรังเนื่องจากโรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ และชนิดไม่แพ้, การสูบบุหรี่ หรือสูดควันบุหรี่, การสัมผัสกับมลพิษเป็นประจำ

9.2) มีผื่นคันช่องจมูกคดงอ

9.3) กระจกที่ฝังด้านข้างโพรงจมูกมีขนาดใหญ่มาก จนไปอุดตันรูเปิดของไซนัส

9.4) มีก้อนเนื้อในโพรงจมูกหรือไซนัส เช่น ริดสีดวงจมูก เนื้อออกในโพรงจมูกหรือ

ไซนัส

9.5) ในเด็กเล็ก อาจมีต่อมแอดีนอยด์โต หรือมีสิ่งแปลกปลอมอยู่ในจมูกเป็นเวลานาน

9.6) ผู้ป่วยที่ต้องใส่ท่อช่วยหายใจทางจมูก หรือต้องคาสายให้อาหารในโพรงจมูกเป็นระยะเวลานาน

9.7) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของขนกวัดที่ทำหน้าที่กำจัดสารคัดหลั่งและสิ่งแปลกปลอม

ในโพรงจมูกและโรคไซนัสเช่น มีการทำงานที่ผิดปกติไป